

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

HLAKOLA/TLHAKUBELE 2015

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 80

Memorandamo ona o na le maqephe a 7.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO**POTSO YA 1****TEMA YA A**

- 1.1 Ho nyahlatsa/nyahlatse. ✓ (1)
- 1.2 Ke sehalo sa ho hlomoha/ho sithabela maikutlo/ho tetebela maikutlo. ✓✓ (2)
- 1.3 Re tsebiswa ke polelo e buang ka Mosamaria ya molemo. ✓✓ (2)
- 1.4 Kutlwisiso ya hore o ne a se na letho a phela ka ho fuwa. ✓✓ (2)
- 1.5 E ne e le motho ya se nang bodulo, a dula hohle. ✓✓ (2)
- 1.6 E re tsebisa hore ha se taba e nyane empa e kgolo e mo ammeng maikutlo. ✓✓ (2)
- 1.7 O ile a hlokohala/a shwa. ✓ (1)
- 1.8 D/Futsanehile haholo. ✓✓ (2)
- 1.9 Nnete, hobane o hlahile a na le kgwedi tse supileng. ✓✓ (2)
- 1.10 Ho bolelwa hore lentswe la hae le monate/o bina ha monate/bokgeleke ba hae mminong. ✓✓ (2)
- 1.11
- Maemo ao motho a holelang ho ona ha a mo thibele ho fihlella katleho bophelong. ✓✓
  - Ho lahla ngwana ha se tharollo maemong a boima ao motswadi a iphumanang a le ho ona.
  - Motswadi o lokela ho jara le ho amohela boikarabelo ba hae ka nako tsohle maemong ohle.
  - Mahaeng a hodisang/a amohelang bana ba lahluweng, a tliša dipheho bophelong ba bona.

E le nngwe feela.**Ho elwe hloko dikarabo tsa baithuti.**

- 1.12 Ke e amoheliheng hobane o ne a sa batle ho mo sotla/hobane o mo siile sebakeng se bolokehileng, se nang le tlhokomelo. ✓✓ (2)

KAPA

Ke e sa amohelang hobane motswadi o tlameha ho jara boikarabelo ba hae maemong ohle.

E le nngwe feela.

- 1.13 Di tsamaellana le sona hobane di bontsha kamoo Lizo a hotseng ha boima kateng empa a qetella a atlehile bophelong. ✓✓ (2)

TEMA YA B

- 1.14 Mapolesa a banna a tshwara/hlekefetsa batho ba bomme. ✓✓ (2)
- 1.15 Tshekamelo ho ya ka bong/mapolesa a banna a shapa batho ba bomme. ✓✓
Tshekamelo ho ya ka mmala/morabe/mofuta.
Mapolesa ao e seng a batho ba batsho, a shapa basadi ba batho ba batsho.
E le nngwe feela (2)
- 1.16 Hobane ke kgatakelo ya ditokelo tsa botho. ✓✓
Hobane molao ha o dumelle mapolesa ho shapa batho ha a ba tshwara.
E le nngwe feela. (2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KGUTSUFATSO**POTSO YA 2**

Qotso		Dintlha tse lebelletsweng	
1.	Batlisisa ka khampani eo o menngweng ho yona pele o ya inthaviung.	1.	Fumana tlhahisoleseding ka khampani eo pele ho inthaviu.
2.	Mohlang o yang inthaviung, apara ka boikemisetso, o shebahale ka tlhomphe.	2.	Tsatsing leo aparela maemo ao o yang ho ona.
3.	Ha o sa batle ho phoqeha, fihla ka nako.	3.	Hlokomela hore o fihla e sa le ka nako
4.	Tshwara ditokomane tsohle tse hlokehang. Pampiri ya ho ngolla, pene le ditokomane tsa hao.	4.	Tshwara ditokomane tsohle tse batlehang.
5.	Mamela ka hloko o tle o tsebe ho utlwisisa dipotso, mme o arabe hantle kaha ena ke nako ya ho itsebahatsa, etsa hoo ka boqhetseke.	5.	Mamela ka boikemisetso hore o tle o arabe dipotso ka nepo kaha o a itsebahatsa.
6.	Ha o bua le ba o botsang dipotso, dula o tsitse setulong, o se ke wa nna wa ingwaya kapa wa itokisa kgafetsa.	6.	Ha o le ka inthaviung, dula o tsitsitse o se nna o itokisa hangata
7.	Nnetefatsa hore o timme selefouno ya hao, hobane e ka senya ditaba, ya o sulafalletsa.	7.	Kena ka inthaviung o se o timme selefouno ya hao.

(Palo ya mantswe = 70)

Kgutsufatso e lokela ho tshwauwa ka tsela e latelang:

Mohlalobuwa o lokela ho ngola kgutsufatso ya hae ka sebopelo seo a laetsweng ho e ngola ka sona. Kgutsufatso e hlhisitsweng ka sebopelo se seng e tshwauwe.

Bahlalobuwa ba **tlameha** ho bontsha palo ya mantswe **ka nepo**.

Kabo ya matshwao:

- Matshwao a 7 dintlheng tse supileng. (letshwao bakeng sa ntlha)
- Matshwao a 3 tshebedisong ya puo
- Matshwao ohle: 10

Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlalobuwa a sebedisitse mantswe a hae:

- Dintlha tse 1–3 tse nepahetseng: kabo e be letshwao le le leng.
- Dintlha tse 4–5 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mabedi
- Dintlha tse 6–7 tse nepahetseng: kabo e be matshwao a mararo.

Kabo ya matshwao a tshebediso ya puo ha mohlalobuwa a qotsitse dintlha di le jwalo ho tswa temeng:

- Ha a qotsitse dintlha tse 1–5 a abelwe letshwao le le leng la puo.
- Ha a qotsitse dintlha tse 6–7 a se abelwe matshwao a puo.

Palo ya mantswe:

- Batshwayi ba nnetefatse palo ya mantswe a sebedisitsweng ke bahlahlobuwa.
- Mohlahlobuwa a se hulelwe matshwao ha a sa bontsha palo ya mantswe kapa ha palo ya mantswe e sa nepahala.
- Ha mohlalobuwa a fetile/tlotse palo e lebelletsweng ya mantswe, motshwayi a bale ho fihlella qetellong ya polelo e le nngwe ka mora palo ya mantswe a lebelletsweng.

ELA HLOKO:

Mohlala wa palo ya mantswe:

	Polelo			Palo ya matswe
SESOTHO	<i>Ke</i>	<i>a</i>	<i>tsamaya</i>	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3**

- 3.1 Marico South Africa Pty Ltd. ✓ (1)
- 3.2 Ke ho boloka botle ba sefahleho ba tlhaho. ✓ (1)
- 3.3 Ke ho bontsha bareki mefuta eo Karazel e fumanehang ka yona./Ke ho hohela bareki ho reka sehlahiswa sena./Ke ho tshehetsa molaetsa oo ho buuwang ka wona mehatong e meraro. ✓✓ (2)
- 3.4 Ke ho nehelana ka aterese, dinomoro tsa mohala le websaete moo ba ka kopanang teng le bona. ✓✓
Tse pedi feela. (2)
- 3.5 E, hobane sehlahiswa seo se ba fa tshepo ya hore se ka bontsha botle ba tlhaho ba matlalo a bona. ✓✓

Kapa

Tjhe, ha moreki a sa rate dihlahiswa tsa Karazel, a ke ke a susumetseha ho se reka. (2)

- 3.6 B/Bomme le barwetsana. ✓✓ hobane se hlahisitse sefahleho sa morwetsana. (2)
[10]

POTSO YA 4

- 4.1 Semaumau/towe!. ✓ (1)
- 4.2 O itshwere thekeng le bonahalang le opa. ✓
O ahlamisitswe ke ho utlwa bohloko./O itse itjhu, theka la ka wee!
Kgetha e le nngwe feela. (1)
- 4.3 Ke mantswe a hae a reng, 'Nna ke batla ho tjhaisa'/Lerako leo a le ahileng le sothehileng. ✓✓
Kgetha e le nngwe feela. (2)
- 4.4 O bolela hore ba sebetse kapele. ✓✓ (2)
- 4.5 Tjhe, hobane ke moo Kgotso o batla hore ba sebetse feela ba sa tsotelle makgethe. ✓✓
Ha ba na bokgoni hobane lebota la bona le ahuwe hampe.

Kapa

E, hobane ha ba ne ba se na bokgoni, Thabo a ka be a sa bona hore Kgotso o ahile hampe. (2)

- 4.6 A/o tenehile. ✓✓ (2)
[10]

POTSO 5

5.1	5.1.1	leetong.✓	(1)
	5.1.2	bo phethahetseng.✓	(1)
	5.1.3	itokise.✓	(1)
	5.1.4	ya hae. ✓	(1)
	5.1.5	nnetefatsa.✓	(1)
	5.1.6	hantle.✓	(1)
	5.1.7	sehang.✓	(1)
	5.1.8	lokela.✓	(1)
	5.1.9	qholotswe.✓	(1)
	5.1.10	hohle. ✓	(1)
	5.1.11	A A. ✓	(1)
		B kganne ✓	(1)
		C hobane ✓	(1)
	5.1.12	kganna	(1)
5.2	5.2.1	Mphemphe e a lapisa motho o kgonwa ke sa hae. ✓✓	(2)
	5.2.2	Ba ha Nkokoto ba ne ba phela ka thata, mme kajeno ba tswile bothateng. ✓✓	(2)
	5.2.3	Letshwao leo le bontsha ho makala/ho se kgolwe seo ba se utlwanng. ✓✓	(2)
			[20]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80